

УДК 398.91:27-36(=162.1/=161.2/=161.1)св.Ілля

ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУ СВЯТОГО ІЛЛІ У ПОЛЬСЬКИХ, РОСІЙСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

Магдалена ЯЩЕВСЬКА

Гданський університет
вул. Віта Ствоиша, 55, Гданськ (Польща), 8-952
e-mail: magdajaszczewska@wp.eu
Інститут східнослов'янської філології

У статті йдеться про обряди, звичаї, землеробські практики тощо, пов'язані з культом св. Іллі, які знайшли своє відображення в польських, російських і українських прислів'ях. На підставі аналізу мовного матеріалу, а також розвідок, присвячених народній культурі поляків, росіян і українців, зроблено висновок, що такі прислів'я були більш поширеними у східних слов'ян.

Ключові слова: обряди, культ, святий Ілля, прислів'я, польська мова, російська мова, українська мова.

Віра в надприродні сили, дія яких часто демонізувалася*, в неіндустріалізованих суспільствах розвивалася особливим чином. Вірування, марновірства, забобони, що передавалися з покоління в покоління, звичайно ж, відобразилися в пареміологічному запасі багатьох мов. Частина з них стосувалася землеробських практик, пов'язаних з конкретним святом, патроном календарних днів. Потрібно відзначити, що специфічний культ св. Іллі знайшов своє відображення в народній культурі та пареміях усіх слов'ян (особливо східних і південних).

З огляду на багатий фактографічний матеріал і обмежений обсяг статті, у дослідженні увагу зосереджено на віддзеркаленні культу св. Іллі в прислів'ях поляків, українців і росіян, тобто, у колі зацікавлень опинились і східні, і західні слов'яни.

Безумовно, специфіка кожної з мов зумовила різні форми імені святого: у польській – *Eliasz*¹, російській – *Илья* та українській – *Ілля*. *Eliasz/Илья/Ілля* належить до

* У селах, напевно, живуть ще люди, для яких такий, скажімо, специфічний погляд на світ зберігся і знаходить своє віддзеркалення в їх щоденному житті.

¹ Як підкреслюють Г.Фрос і Ф.Сова, автори "Книги імен і святих", шеститомної збірки, присвяченої святому, в Польщі це ім'я пов'язане передусім з Середньовіччям та з добою Відродження (*Fros H., Sowa F. Księga imion i świętych. Kraków, 1997. T.2. S.131*). Згодом в польській мові воно майже вийшло з ужитку, проте на руських землях збереглося у формі Ілія, що, згідно з авторами згаданої збірки, пов'язане було з тим, що в східній Церкві біблейські імена завжди були дуже популярними. Варто підкреслити, що це ім'я набуло поширення також серед польських євреїв: *Helijasz, Uljasz, Ilijasz, Ilija, Elijasz, Hilijasz*.

групи теофоричних імен (тобто таких, які завдячують своєю назвою божеству), воно походить з іврити El-iyajahu і означає “Богом є Яхве”².

Оскільки в народному культі святого Іллі поєднуються старозавітні та язичницькі мотиви, вважаємо за доцільне представити постать св. Іллі, який, скажімо, для пересічного поляка є доволі віддаленим святым.

Отже, св. Ілля – постать зі Старого Заповіту. Він був одним із найбільших пророків Ізраїлю родом з Тішбе (територія сьогоднішньої Східної Йорданії). Не маємо жодних відомостей про народження святого Іллі та перші роки його життя, невідомим є й ім’я його батька³. Сама постать Іллі, як зазначає Ч.Босак, в Старому Заповіті представлена доволі тенденційно: “СЗ (Старий Заповіт. – М.Я.) розповів його історію в книгах 1 Царів 17, 1–19, 21; 21, 17–29 і 2 Царів 1, 3–2, 12. Надміру легендарне трактування життя і вчинків цього істинно орієнтального героя утруднює виокремлення суто історичних фактів. Оповідки про Іллі містять багато елементів з теологічних та історичних концепцій, а також літературних уподобань пізніших біблійних авторів. Деякі подробиці з його життя перекликаються з біблійними подіями, приписуваними пророкові Єлісею...”⁴.

На думку Ч.Босака, святий Ілля здійснив настільки великий вплив на старозавітне мислення, що його повторне прибуття трактується як необхідна умова реалізації Божого царства на землі. Він належав до улюблених постатей єврейського фольклору. З ним пов’язано багато легенд і пісень. Він став головним героєм апокрифів: Апокаліпсису Іллі і Книги Іллі. Святий Ілля вважається також Божим посланцем, який мав приносити померлим звістку про воскресіння. Обрізаних Ілля повинен був укріплювати в Заповіті⁵, тим, що святкують Великдень – оголошувати про спасіння⁶. Варто звернути увагу на факт, що у святому писанні нічого не сказано про смерть Іллі, а йдеться тільки про його таємниче зникнення і вознесіння на небо у велетенській повітряній коловерті, на вогняній колісниці, запряженій вогняними кіньми⁷.

Святого Іллію можна також зачислити до когорти святих, які замінили язичницьке божество – в цьому конкретному випадку ідола Перуна⁸, постаті, відомої головним чином зі східнослов’янських письмових джерел, присутньої, згідно з А.Пйотровською, у традиції всіх слов’ян, а також їхніх родичів-балтійців (тобто сьогоднішніх латишів і литовців)⁹. Сам Перун був богом блискавки і грому, належав до найважливіших слов’янських божеств. Про його важливу роль у язичницькому світі свідчить не тільки зміст угоди, укладеної князем Ігорем з Візантійською імперією в 944 р.: “А якщо хто-небудь з руського боку захоче порушити цю дружбу, то всі ті, що хрещення прийняли, хай приймуть помсту від Бога всемогутнього, приречення на згубу в цьому житті та майбутнім, а всі ті, хто нехрещений, хай не мають допомоги від Бога ані від Перуна”¹⁰. На його вагомість вказують також назви багатьох місцевостей на Балканському півострові, населеному південними слов’янами, що засвідчують культ

² Fros H., Sowa F. Księga imion i świętych. S.130.

³ Bosak Cz. Postacie Biblii. Słownik-konkordancja. Pelplin, 2005. T.3. Див. також: Jelonek T. Prorocy Starego Testamentu. Kraków, 2007; Kowalski E. Ludzie słowa. Refleksje na temat powołania i misji. Kraków, 2006; Stachowiak L. Prorocy – słudzy słowa. Katowice, 1980.

⁴ Bosak Cz. Postacie Biblii. Słownik-konkordancja.

* Під час церемонії обрізання один стілець залишають порожнім для Елії – “ангела Заповіту”.

** Тому під час вечері на другий день єврейської паски (Seder) на столі стоїть повний келих для Елії, а наприкінці свята для нього відкривають двері.

⁵ Bosak Cz. Postacie Biblii. Słownik-konkordancja.

⁶ Досьогодні не відомо, як слов’яни уявляли собі Перуна. Більшість літописців ототожнювали його з грецьким Зевсом, вкладаючи йому до рук блискавки або навіть палиці (дубці). Лише в руських переказах він є виструганим з деревини ідолом з посрібленою головою і позолоченими вусами. Див. Mitologie świata. Słowianie. Kraków, 2007. S. 47. Варто в цьому місці згадати про святого Георгія, який перейняв багато ознак язичницького ідола війни, опікуна землеробів – Ярила.

⁷ Цей факт підтверджує також вислів литовців під час бурі, які відзначають, що то власне Перун (Percunas) їде на своїй колісниці (Лаврентьева Л.С., Смирнов Ю.И. Культура русского народа. Санкт-Петербург, 2005. С.319). Piotrowska A. W kraju Peruna, Swaroga i Welesa // Wiedza i życie. Marzec. 2006. S.72.

⁸ Mitologie świata. Słowianie. S.45.

саме цього божества: Перун (Perun), Перуна (Peruna), Перуніка (Perunika), гора Перуна (Peruni Vrch) чи полонина Перуна (Perin planina)⁹ тощо.

Як уже зазначалося, культ святого Іллі відобразився в пареміологічному запасі за-хідно- і східнослов'янських мов, а також у народній культурі передусім східних і південних слов'ян. Інформація про культ святого Іллі в польській народній традиції¹⁰ є доволі скупою. Це підтверджує не тільки незначна кількість паремій, зафіксованих у "Новій книзі прислів'їв та приповідок" ("Nowej Księdze przysłów i wyrażeń przysłowiowych")¹¹, а також у джерелах, що стосуються народної культури. Зрештою, "Славянские Древности"¹², присвячені традиціям і звичаям всієї слов'янщини, описуючи гасла "день св. Іллі" (Ильин день) та "св. Ілля" (Илья св.), приділяють увагу культу цього святого тільки у східних і південних слов'ян.

"Нова книга прислів'їв та приповідок" (далі використовуємо скорочення – Nkpp*) реєструє тільки декілька паремій, що стосуються культу св. Іллі¹³, день якого в католицькому календарі припадає на 20 липня. Ці паремії можна поділити на декілька груп:

А. Вказують на те, що св. Ілля був відповідальним за наслання дощу: *Ilij nie psuj roli* (Nkppeliaszśw.1/str. 554). Автори тлумачать це прислів'я так: не дай дощу, бо вже час завершити оранку під новий засів¹⁴.

Б. Визначають стан погоди за днем св. Іллі: *Jeśli deszczu na Eliasza, to zgnoi się pasza* (Nkppeliaszśw.3/str. 554).

В. Вказують на господарські роботи, які потрібно виконати у зв'язку з настанням дня св. Іллі: *Na święty Eljós do południa przeoruj, po południu w zagon órz* (Nkppeliaszśw.6/str. 554).

Г. Наголошують, що на св. Іллі можна досхочу наїстися хліба з нового врожаю: *Na świętego Eliasza jedz chleb i rozpaś się* (Nkppeliaszśw.4/str. 554).

Д. Вказують на час жнив на день св. Іллі: *Na świętego Eliasza z nowego użtku kasza* (Nkppeliaszśw.5/str. 554).

На противагу народній культурі поляків, багато вірувань, господарських практик, пов'язаних зі св. Іллею, свято якого в православній та греко-католицькій традиції припадає на 20 липня (за старим стилем) / 2 серпня (за новим стилем), були особливо поширені в українців і росіян**, що відобразилося в пареміології відповідних мов.

Російські та українські прислів'я, що стосуються св. Іллі¹⁵, можна поділити на декілька груп:

⁹ Ibid. S.47.

¹⁰ Своєрідною біблією для науковця, що займається проблемами фольклористики, є праці дослідника XIX ст. О.Кольберга. Проте і в цьому джерелі міститься незначна кількість паремій з компонентом "святий Ілля". Див.: *Kolberg O. Mazowsze*. T.28. Cz.5. Kraków, 1890.

¹¹ "Nowa Księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych" (Варшава, 1999) вважається найповнішим пареміологічним словником у польській лексикографії.

¹² Славянские Древности / Под ред. Н.И. Толстого. Москва, 1999. Т.2.

* Список скорочень джерел, використаних у даній статті, міститься наприкінці статті.

¹³ Невелику кількість прислів'їв, що стосуються святого Іллі, зафіксував також заступник головного редактора і секретар редакції "Nowej Księgi przysłów i wyrażeń przysłowiowych" Станіслав Свірко у своїй праці: *Świrko Śt. Rok płaci – rok traci. Kalendarz przysłów i prognostyków rolniczych*. Poznań, 1990.

¹⁴ Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych / Pod red. J. Krzyżanowskiego. Warszawa, 1969. T.1. S.554.

** Далі у статті використовується узагальнене формулювання – східні слов'яни. Зауважимо також, що культ святого Іллі був поширений і в Білорусі (отже, охоплював всю східнослов'янську територію).

¹⁵ Мовний матеріал почерпнуто з: *Даль В. Пословицы русского народа*. Москва, 2006. Т.3; Українські прислів'я та приказки / упорядкув. С. Мишанича та М. Пазяка. Київ, 1983; *Arkuszyn H. Powiedział, co wiedział. Ludowe porzekadła i zagadki z Zachodniego Polesia oraz zachodniej części Wołynia*. Lublin–Łuck, 2003; Українська етнологія / За ред. В. Борисенко. Київ, 2007; *Воронай О. Звичаї українського народу*. Київ, 2009; Галицько-руські народні приповідки / Зібрав, упорядкував і пояснив Іван Франко: У 3-х т. 2-ге вид. Т.1. 2006; Т.2. 2006; Т.3. 2007.

А. Безпосередньо відображають перцепцію св. Іллі східними слов'янами¹⁶. Як підкреслюють автори багатотомного видання “Славянские Древности”, вважалося, що св. Ілля є повелителем дощів, громів. Дощ повинен був падати, коли св. Ілля розвозив воду для інших святих, частина ж цієї води начебто тоді розливалася¹⁷.

Російські прислів'я: *Ілля словом дождь держит и низводит* (Дальілля28/с.286); *Ілля грозы держит. Ілля наделяша (наделяет хлебом)* (Дальілля29/с.286); *Ілля пророк развезжает по небу на огненной колеснице* (Дальілля27/с.286).

Українські прислів'я: *Грім гримить, то Ілля по небесному мосту в огненній колісниці їде* (Зун, с.350); *Ілі громове свято* (Г-рнп.2, с.292–293).

Б. Описує стан погоди у день св. Іллі та в наступні дні. Прислів'я вказують на те, що з цього дня починається осінь, тварини готуються до зимового сну, а також на залежність між станом погоди 20 липня (2 серпня) та іншим важливим святом в аграрному/ церковному році. Це типова структура календарних прислів'їв¹⁸:

Російські прислів'я: *Во что Ілля, в то и воздвижение* (Дальілля47/с.287); *Вознесение с дождем, Ілля с грозой* (Дальілля30/с.287); *На Ільи день и камень прозябнет (утренники)* (Дальілля12/с.286); *Придет Ілля, принесет гнилья (дождей)* (Дальілля22/ с.286); *До Ільи поп дождя не умолит; после Ільи баба фартуком нагонит* (Дальілля23/с.286); *Ільинская пятница без дождя – пожаров много* (Дальілля26/ с.286); *На Ільин день дождь, будет мало пожаров; ведро – много* (Дальілля23/с.286); *До Ільина дня и под кустом сушит, а после Ільина и на кусте не сохнет* (Дальілля24/с.286); *На Ільин день где-нибудь от грозы загорается* (Дальілля31/с.287); *На Ілью до обеда лето, после обеда осень* (Дальілля13/с.286); *До Ільина дня тучи по ветру идут, после Ільина дня против* (Дальілля14/с.286); *Муха кусает до Ільина дня, птаается; после Ільина запасається* (Дальілля36/с.287); *Петр и Павел два прибавил, а Ілля пророк три приволок* (Дальілля38/с.287).

Українські прислів'я: *Післа Ілї – по теплі; Йак прийде Ілї, то наробит в полі гнилї; а; Прийде Ілї – наробит гнилї; а** (Рсв, s.19); *На Іллі до обїду літо, а після обїду осїнь* (Уптп, с.75); *До Іллі хмари ходять за вітром, а з Іллі – проти вітру* (Уптп, с.75); *До Іллі дощ ходить зі своїм вітром: за вітром і проти вітру, а після Іллі тильки за вітром* (Зун, с.350); *Ілї:а – насцало у воду тилїа* (Рсв, s.19); *Прийшов Ілїа, скупаласї дика свинїа* (Рсв, s.19); *По Ілї – по градї* (Г-рнп.3, с.585); *На Іллі першїй осїнний день* (Г-рнп.3, с.585).

В. Описують стан господарських робіт до і після св. Іллі. Прислів'я містять конкретні поради, що стосуються землеробської діяльності. Потрібно підкреслити, що до св. Іллі селяни намагалися закінчити жнива*.

Російські прислів'я: *С Ільина дня защипывают (собирают) горох, а репу с Івана Постного (29 августа)* (Дальілля21/с.286)¹⁹; *Пророк Ілля лето кончает, жито за-*

¹⁶ Теоретичний матеріал, що стосується обрядів, звичаїв і землеробської практики, пов'язаних з культом святого Іллі на території східних слов'ян, представлено за такими працями: Церковно-народний місяцеслов І.П.Калинского. Москва, 1997; Славянские Древности. Москва, 1999. Т.2; Сказания русского народа, собранные И.П.Сахаровым. Москва, 1990; Некрылова А. Русский традиционный календарь. На каждый день и для каждого дома. Санкт-Петербург, 2007; Капица Ф.С. Славянские традиционные верования, праздники и ритуалы. Справочник. Москва, 2008; Бузин В.С. Этнография русских. Санкт-Петербург, 2007; Українські прислів'я та приказки. Київ, 1983; Українська етнологія. Київ, 2007; Вороний О. Звичаї українського народу. Київ, 2009.

¹⁷ Славянские Древности. С.406.

¹⁸ Koper A. Empiryczne i mitologiczne podstawy przepowiedni meteorologicznych. Czas w przepowiedniach // Etnolingwistyka. № 12. Lublin, 2000.

* Розміщуємо прислів'я в оригінальній формі слідом за авторами книжкових позицій, з яких почерпнуто мовний матеріал.

* Залежно від регіону Росії землеробські роботи могли відбуватися у різний час з огляду на атмосферні умови.

¹⁹ Ця практика мала місце в деяких губерніях Росії: “В некоторых рус. губерниях с И. д. разрешалось “защипывать” и есть горох, а того, кто рвал его раньше, пугали “гороховой ступой и лопатой”: “ступа ноги

жсинает. Первый сноп – первый осенний праздник (Дальиля3/с.285); Завязать Илье бороду (кончив жсниво, покидают клон на будущие урожаи; ворон.) (Дальиля7/с.286); Св. Илья зажсинает жсниво. Ильин день зажсинает (Даль св. илья1/с.285); Коли к Ильину дню рожь убрана, то новий посев оканчивай до Фрола и Лавра; а коли рожь поспеваает позже, то и сей позже, до Семена дня (Дальиля19/с.286); Рожь поспеваает к Ильину дню, убирается на успеньев (нижег.) (Дальиля5/с.286).

Українські прислів'я: Ілля на полі копи лічить (Уптт, с.75); До Іллі сіно і під куцем сушать, а після Іллі й на куці не сохне (Уптт, с.75); До Іллі зробити сіно – наче пуд меду в нього вкласти (Уптт, с.75); Як пийшов Ілля, то багатий тепер і я (Уе, с.295); На Іл'ї берис'а до р'їл'ї (Рсв, s.19); Пос'л'е Лийї колом по р'їл'ї (Рсв, s.19); Котрий кокорудз не прев до Ілї, не буде в млині (Г-рнп.3, с.598); Як ся кукуруза на Іллі не пряде, то нічого і в млині не буде (Г-рнп.2, с.441); Котрий куруз не запряв до Іллі, той не буде в млині (Г-рнп.2, с.441); Сіна до Юрка, збіжї до Ілька (Г-рнп.3, с.135); Треба добре дбати, аби не купувати сіна до Юрка, хліба до Ілька (Г-рнп.1, с.739); Лиш до Ілї добрі білі (Г-рнп.2, с.292–293); На Ілї с–и у білі (Г-рнп.2, с.292–293); Ни запряде до Ілї, то ни буде у млині (Г-рнп.2, с.292–293); Як не буде вулоти²⁰ в Ілї, то не буде ся молоти в млині (Г-рнп.2, с.292–293); Як не волоти в Ілї, то не буде зерна в млині ані хліба на столі (Г-рнп.2, с.292–293).

Г. На східнослов'янській території заборонялося виконувати господарські роботи (особливо в полі) в день св. Іллі. Порушення цього неписаного правила могло накликати нещастя, покарання. У російському джерелі зазначалося: “Повсеместно в И. д. запрещались различные виды хозяйственных и домашних работ (косьба, вывоз сена, жатва, а также стирка, колочение белья вальками и др.); несоблюдение этих запретов могло навлечь на село, дом, угоды грозу, сильные ветры, пожары и т.п. Работаящие в И. д. останавливали и наказывали его ж односельчане: в Калужской губ., например, выпрягивали лошадей из телеги, на которой он собирался возить сено, а конскую сбрую относили в кабак и сообща пропивали”²¹.

Це відображають такі **російські прислів'я:** На Ильин день в поле не работают (Дальиля17/с.286); На Ильин день стогов не мечут, спалит грозой (Дальиля16/с.286); На Ильин день скота не выгоняют в поле (боясь грозы или гадов, коим в этот день дана воля) (Дальиля32/с.287).

Д. День св. Іллі був важливим також для бджолярів. Вважалося, що рій бджіл, який з'явиться після св. Іллі, не збережеться. Порівн.: “Пасічники мали слідкувати, щоб бджоли вже не роїлися, бо вважалося, що рій після Іллі недовговічний”²².

Російські прислів'я: Ильинский рой и не в корысть (поздний, т.е. не успеет застись пицей) (Дальиля34/с. 287); На Ильин день перегоняют пчел, подчищают ульи подрезывают первые соты (Дальиля33/с.287); Ранняя подрезка сотов. Богат, как ильинский сот (Дальиля35/с.287).

Українські прислів'я: Тільки до Іл'ї добрі роїї, а по Іл'ї повісь роїї на гілі; Тіотки до Іллі добре поїть, а по Іллі повісь роя на гіллі (Уптт, с.75); Після Іллі не годиться поїть (Уе, с.294); До Ілї рій під гилі, а по Ілї рій на гилі (Г-рнп.2, с.292–293).

Е. Оскільки від св. Іллі починалися холодні ночі, з цього дня заборонялося купання. Східні та південні слов'яни остерігалися втопитися, захворіти тощо: “Ставали прохолодними серпневі ночі, і повір'я застерігало, що ... не варто було вже купатися, бо нападатиме лихоманка, пропасниця”²³. Про це свідчать такі прислів'я:

російські: До Ильи мужик купаается, а с Ильи с рекой прощается (Дальиля41/с. 287);

обрубит, лопата закопаєт”. Див.: Славянские Древности. С.404.

²⁰ Волоть – урожай. Див.: Галицько-руські народні приповідки. Т.1. 2006; Т.2. 2006; Т.3. 2007. С.292–293.

²¹ Славянские Древности. С.403.

²² Українська етнологія. Київ, 2007. С.294.

²³ Українська етнологія.

українські: *На Іл'їа у воду кинув грудку лоду* (Рсw, s. 19); *Не купайс', бо Іл'а – на спин і виросте гол'а* (Рсw, s. 19); *Не купайс'а на Л':е, бо вочи зал'е* (Рсw, s. 19).

Є. Окрему групу утворюють прислів'я, пов'язані з переконанням східних слов'ян, що в день св. Іллі тварини і плазуни виходять з нір і йдуть в поля і ліси. Худоба, яку випускали на поле, ризикувала бути розтерзаною дикими тваринами або укушеною гадюками. Вважалося, що погані сили, погані духи в той час живуть в гадюках і плазунах, і лише грім може розігнати цих тварин, а також що з цього дня починається посиленна активність вовків. Про це свідчать такі прислів'я:

Російські прислів'я: *На Ильин день собак и кошек не пускают в избы* (Дальилья45/ с.287); *На Ильин день зверь и гад бродит по воле* (Дальилья44/с.287); *С Ильи пророка открываются волчьи выходы (норы); первый выезд на волков* (Дальилья43/с.287).

Ж. На св. Іллі в деяких губерніях Росії також вбивали бика, купленого на пожертви даної громади. У спільній трапезі брали участь жителі всього села²⁴.

Російські прислів'я: *На пророка Илью баранью голову на стол (обычай у Волог. губ.)* (Дальилья42/с.287).

З. На св. Іллі пекли також хліб з нового борошна, так звану новину:

Російські прислів'я: *Петр с колоском (29 июня) Илья с колбком* (Дальилья2/ с. 285); *Новая новина на Ильин день* (Дальилья6/с.286).

Українські прислів'я: *На Іллі новий хліб на столі* (Упттп, с.75); *На Іл'ї нувий хл'їп на стул'ї* (Рсw, s. 19); *На Іл'ї поўний хл'їб на стол'ї* (Рсw, s.19).

І. Звичай творення підстилки з нової соломи відобразився в наступних прислів'ях:

Російські прислів'я: *Спят на ильинской перине (первая солома)* (Дальилья4/с. 285); *Илья пророк в поле копны считает* (Дальилья18/с. 286); *Ильинская соломка – деревенская перинка* (Дальилья20/с. 286).

Проаналізований мовний матеріал підтверджує факт, що культ святого Іллі більшою мірою був поширений у східних слов'ян, ніж у західних. Про це свідчить значна частина російських й українських паремій, що відображають звичаї, практики та вірування, пов'язані з цим старозавітним святом.

²⁴ Сказания русского народа, собранные И.П.Сахаровым. Москва, 1990. С.1990 (репринт видання 1885 р.).

Список скорочень

- Nkppeliaszśw. –
- Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych/ *pod red. J.Krzyżanowskiego*. Warszawa, 1969. Т. 1; eliaszśw.1: eliaszśw. – Święty Eliaz, 1 – Т. 1.
- Дальилья29 – *Даль В.* Пословицы русского народа. Москва, 2006. Т. 3; илья29: илья – Илья, 29 – номер прислів'я.
- Г-рпп. – Галицько-руські народні приповідки / Зібрав, упорядкував і пояснив Іван Франко. У 3-х т. 2-ге вид. Т.1. 2006; Т.2. 2006 Т.3. 2007; Г-рпп.2, Г-рпп.3: цифри 2 або 3 – означають номер тому.
- Рсв – *Arkuszyn H.* Powiedział, co wiedział. Ludowe porzekadła i zagadki z Zachodniego Polesia oraz zachodniej części Wołynia. Lublin–Łuck, 2003.
- Уптп – Українські прислів'я та приказки / Упоряд. С.Мишанича та М.Пазяка. Дніпро, 1983.
- Зун – *Воронай О.* Звичаї українського народу. Київ, 2009.
- Уе – Українська етнологія / За ред. В. Борисенко. Київ, 2007.

**THE REFLECTION OF ST. ELIAS' CULT
IN POLISH, RUSSIAN AND UKRAINIAN PROVERBS**

Magdalena JASZCZEWSKA

*University of Gdansk
55, Wit Stwacz Str., Gdansk (Poland), 8-952, e-mail: magdajaszczewska@wp.eu
Institute of East Slav Philology*

The article is devoted to st. Elias' cult, reflected in Polish, Russian and Ukrainian proverbs. After the analysis of linguistic material and folk literature author of this article concluded that cult of St. Elias is more spread/known between East Slavs than West Slavs.

Key words: rituals, cult, saint Elias, proverbs, Polish language, Russian language, Ukrainian language.

**ОТРАЖЕНИЕ КУЛЬТА СВЯТОГО ИЛЛИ
В ПОЛЬСКИХ, РУССКИХ И УКРАИНСКИХ ПОСЛОВИЦАХ**

Магдалена ЯЩЕВСКАЯ

*Гданский университет
ул. Вита Ствоша, 55, Гданск (Польша), 8-952
e-mail: magdajaszczewska@wp.eu
Институт восточнославянской филологии*

В статье идет речь об обрядах, обычаях, земледельческих практиках и пр., связанных с культом св. Ильи, нашедших отражение в польских, русских и украинских пословицах. На основании анализа языкового материала, а также исследований, посвященных народной культуре поляков, россиян и украинцев, сделан вывод, что такие пословицы были более распространенными среди восточных славян.

Ключевые слова: обряды, культ, святой Илья, пословицы, польский язык, русский язык, украинский язык.

